

можна передбачити потенційний підвищений інтерес з боку європейських партнерів до можливих експортних заборон на цей продукт. Це лише підтверджує необхідність розробки стратегічно виваженого законодавства у сфері регулювання експорту-імпорту сільськогосподарської продукції та забезпечення продовольчої безпеки.

Ключові слова: аграрний протекціонізм, державна підтримка сільського господарства, агробізнес, аграрне право, продовольча безпека, експорт сільськогосподарської продукції, соняшникова олія.

Ключевые слова: аграрный протекционизм, государственная поддержка сельского хозяйства, агробизнес, аграрное право, продовольственная безопасность, экспорт сельскохозяйственной продукции, подсолнечное масло.

Key words: agrarian protectionism, state support of agriculture, agribusiness, agrarian law, food security, export of agricultural products, sunflower oil.

ЧУМАЧЕНКО ІННА ЄВГЕНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ НА СПРИЯТЛИВЕ НАВКОЛИШНЄ ПРИРОДНЕ СЕРЕДОВИЩЕ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ

Кризисний стан системи енергозабезпечення України, її залежність від імпорту енергоносіїв зумовили необхідність підвищення ролі альтернативних джерел енергії, серед яких перспективне місце належить біоенергетиці. Біоенергетика є галуззю енергетики, що заснована на використанні біопалива, яке виробляють з біомаси. Згідно ЗУ «Про альтернативні види палива», біомаса – це невикопна біологічно відновлювана речовина органічного походження, здатна до біологічного розкладу, у вигляді продуктів, відходів та залишків лісового та сільського господарства (рослинництва і тваринництва), рибного господарства і технологічно пов'язаних з ними галузей промисловості, а також складова промислових або побутових відходів, здатна до біологічного розкладу [1].

Слід помітити, що біомаса як різновид альтернативних джерел енергії відіграє усе помітнішу роль в енергетиці тих країн світу, що прагнуть підвищити свою енергетичну безпеку, зробити внесок у збереження клімату, забезпечити високу якість середовища існування людини тощо. Поєднання економічних, екологічних, соціальних факторів виробництва та споживання альтернативних видів палива свідчить про прагнення держави забезпечити їх стале використання та перехід до створення умов для партнерських відносин між людиною і середовищем її існування, що базуються на принципах сталого розвитку.

Не дивлячись на значні переваги, впровадження біоенергетики тягне за собою ряд складнощів і небезпек. Наприклад, для біопалива використовуються технічні культури, що вирощуються в якості сировини для його виробництва. Вони витісняють з полів харчові культури, що сприяє зростанню цін на продовольство та вирубці лісів для звільнення підпосівних площ. При вирощуванні культур для біопалива використовуються добрива, які є небезпечні для навколишнього середовища та здоров'я людини, що безумовно порушує право людини на сприятливе навколишнє природне середовище.

Сприятливим навколишнім природним середовищем є таке природне середовище, що здатне забезпечувати не лише стійке функціонування екологічних систем та відсутність негативного впливу на здоров'я і життєдіяльність населення, але й естетичні, рекреаційні, оздоровчі, культурні та інші потреби людини, наявність видового і популяційного різноманіття тварин і рослин.

Конституція України у ст. 50 закріплює право кожного громадянина країни на «безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди» [2]. Права людини на сприятливе навколишнє середовище також було закріплено ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища» [3]. Так, у ст. 1 зазначеного закону, зокрема, наголошено, що завданнями охорони природи в Україні є «використання і відтворення природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки, запобігання і ліквідації негативного впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище, збереження природних ресурсів, генетичного фонду живої природи, ландшафтів та інших природних комплексів, унікальних територій та природних об'єктів, пов'язаних з історико-культурною спадщиною». Крім того у ст. 3 цього закону визначені принципи охорони навколишнього середовища, серед яких: пріоритетність екологічної безпеки; гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей; запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища; екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій; збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів.

Також слід зазначити, що ЗУ «Про альтернативні види палива» [1] та ЗУ «Про альтернативні джерела енергії» [4] визначають основні принципи державної політики у сфері альтернативних видів палива та основні засади державної політики у сфері альтернативних джерел енергії відповідно.

Згідно ст. 2 ЗУ «Про альтернативні види палива» до основних принципів державної політики у сфері альтернативних видів палива належать принцип зменшення негативного впливу на стан довкілля за рахунок додержання екологічної безпеки виробництва (видобутку), транспортування, зберігання та споживання альтернативних видів

палива та принцип пропаганди серед населення економічних, екологічних, соціальних та інших переваг виробництва (видобутку) і споживання альтернативних видів палива.

Відповідно до ст. 3 ЗУ «Про альтернативні джерела енергії» до основних засад державної політики у сфері альтернативних джерел енергії належать: додержання екологічної безпеки за рахунок зменшення негативного впливу на стан довкілля при створенні та експлуатації об'єктів альтернативної енергетики, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел; додержання безпеки для здоров'я людини на об'єктах альтернативної енергетики на всіх етапах виробництва, а також при передачі, транспортуванні, постачанні, зберіганні та споживанні енергії, виробленої з альтернативних джерел.

Обов'язком суб'єктів господарювання, які здійснюють діяльність з використання біомаси є додержання вимог екологічної безпеки. Відповідно до ст. 50 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», екологічна безпека є такий стан навколишнього природного середовища, при якому забезпечується попередження погіршення екологічної обстановки та виникнення небезпеки для здоров'я людей [3]. При цьому діяльність фізичних та юридичних осіб, що завдає шкоди навколишньому природному середовищу, може бути припинена за рішенням суду.

Критеріями оцінки екологічної безпечності діяльності фізичних та юридичних осіб виступають екологічні нормативи. Відповідно до ст. 33 ЗУ «Про охорону навколишнього природного середовища», до екологічних нормативів належать: гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин; рівні допустимого шкідливого впливу на навколишнє природне середовище фізичних та біологічних факторів; нормативи використання природних ресурсів; гранично допустимі концентрації забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі. Нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин у навколишньому природному середовищі та рівні шкідливих фізичних та біологічних впливів на нього є єдиними для всієї території України. А гранично допустимі викиди та скиди у навколишнє природне середовище забруднюючих хімічних речовин є індивідуальними і встановлюються для кожного стаціонарного джерела можливих викидів, скидів чи інших негативних впливів на довкілля, а також для типів устаткування чи пересувних джерел [3].

Отже, з метою забезпечення прав людини на сприятливе навколишнє природне середовище в умовах впровадження та розвитку біоенергетики, необхідним та обов'язковим є дотримання вимог екологічної безпеки, зокрема, встановлених законодавством екологічних нормативів та вимог щодо скорочення викидів парникових газів, а також вимог державних санітарних правил тощо.

Список використаної літератури:

1. Про альтернативні види палива: Закон України від 14 січня 2000 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 12. Ст. 94.
2. Конституція України: прийнята 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
3. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 25 червня 1991 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 41. Ст. 546.
4. Про альтернативні джерела енергії Закон України від 20 лютого 2003 року. *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 24. Ст. 155.

Ключові слова: біоенергетика, біомаса, альтернативна енергетика, сприятливе навколишнє природне середовище, екологічні права, екологічні нормативи.

Ключевые слова: биоэнергетика, биомасса, альтернативная энергетика, благоприятная окружающая природная среда, экологические права, экологические нормативы.

Key words: bioenergy, biomass, alternative energy, favorable environment, environmental rights, environmental regulations.

Дослідження здійснене у рамках виконання проекту «Альтернативна енергетика в Україні: шляхи системного законодавчого стимулювання», за фінансової підтримки Національного фонду досліджень України.

ПЛАТОНОВА ЄВГЕНІЯ ОЛЕГІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри аграрного, земельного та екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПІДТРИМКИ БІОЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ

На світовому енергетичному ринку біоенергетика продовжує впевнено зміцнювати свої позиції, залучаючи все більше країн до виробництва енергії з біомаси. До прикладу, такі європейські країни, як Фінляндія, Швеція, Австрія, Данія, Нідерланди, Німеччина та інші розвивають і удосконалюють біоенергетичні технології вже протягом 20–30 років. Залежність України від дорогих імпортованих палив та зниження негативного техногенного впливу на довкілля слугувало дієвим поштовхом пошуку альтернативних джерел енергії для забезпечення енергетичних потреб держави, промисловості та населення у секторах теплопостачання, електроенергетики та транспорту.

Біоенергетика ж виступала саме тією галуззю енергетики, яка передбачала використання біомаси як палива, адже в результаті її переробки утворюється один із різновидів біопалива: тверде, рідке чи газоподібне. Суспільні відносини у сфері біоенергетики, які виникли в результаті об'єктивної необхідності пошуку шляхів заміни традиційних джерел енергії на більш екологічно прийнятні, потребували їх належного